Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ 1892 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

20-ՐԴ ՏԱՐԻ „ՄՇԱԿ“ 20-ՐԴ ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով։ Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշևի տանը).

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

«Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում։ Մահացուցակի տպագրելը ա ռ ա ջ ի ն երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չ ո ր ր ո ր դ երեսի վրա՝ 2 րուբլի։

(№ 127)

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ պ.պ. անդամները հրաւիրվում են վճարել իրանց տարեկան անդամական վճարը։

1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կաթողիկոսի ընտրութեան խնդիրը. «Մուրճ» ամսագրի յօդուածը. Վերընտրութիւն կումիսի գործակալութեան մէջ. Նամակ Շուշուց. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատրիարքական հրահանգ կաթողիկոսական ընտրութեան. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Մեր հասարակութեան մէջ կայ մի շրջան.— որքան մեծ կամ փոքր է դա, չը գիտենք.—որը փոխանակ զբաղվելու այն հարցով, թէ ո՛վ և ի ն չ պ ի ս ի մարդ պիտի լինի հայոց կաթողիկոսը, իր գլուխը կոտրում է մի այսպիսի հարցի վրա. —արդեօք ո՞րտեղացի պիտի լինի կաթողիկոսը, Թիւրքիայի եպիսկոպոսներից թէ Ռուսահայաստանի եպիսկոպոսներից։ Եւ այժմ կան մարդիկ, որոնք բոլորովին ընդդէմ են Ռուսաստանցի հայ եպիսկոպոսների թեկնածութեան, ոչ թէ նրա համար, որ դրանցից այս կամ այն հոգևորականը արժանաւոր չէ հայրապետական գահի համար, այլ այն պատճառով, որ, դրանց կարծիքով, կաթողիկոսը անպատճառ պէտք է Թիւրքիայի եպիսկոպոսներից լինի։

Այդ տեսակ կարծիք յայտնողներին, որոնց ներկայացուցիչները կան և մամուլի մէջ,—կարելի է բաժանել երկու մասի։ Մի մասը՝ պաշտպանում է Թիւրքիայի եպիսկոպոսներից կաթողիկոս ընտրելու միտքը, որովհետև, սխալ թէ ուղիղ, այդպէս է համոզված։ Իսկ միւս մասը, ընդհակառակը, այդ տեսակ համոզմունք չունի, բայց պաշտպանում է յիշեալ կարծիքը, որովհետև հակառակ է Ռուսահայաստանցի այս կամ այն եպիսկոպոսի թեկնածութեան, և փոխանակ ուղղակի ասելու թէ մենք դէմ ենք այս ինչ ռուսաստանցի եպիսկոպոսի ընտրութեան, դիմում է ծուռ ու մութ ճանապարհի, յայտնելով թէ իրանց համար ս կ զ բ ո ւ ն ք ի խնդիր է Թիւրքահայ եպիսկոպոսներից կաթողիկոս ընտրելը և հայոց կաթողիկոսը ա ն պ ա տ ճ ա ռ պէտք է Թիւրքահայոց հոգևորականներից լինի։

Այդ կերպ մտածողները,—թէ նրանք, որոնք անկեղծօրէն այդպէս են համոզված, և թէ նրանք, որոնք կեղծում են.—պատճառաբանում են իրանց միտքը նրանով, թէ որովհետև Թիւրքահայերը ազգի մեծամասնութիւն են կազմում, ուստի կաթողիկոսը անպատճառ այնտեղից պէտք է ընտրվի։

Եւ որովհետև «Թիւրքահայոց եպիսկոպոսներից կաթողիկոս ընտրելը» արտաքուստ մի շլացնող կարծիք է, որ կարող է միամիտներին մոլորեցնել, մենք աւելորդ չենք համարում մի փոքր կանգ առնել այդ կէտի վրա, ցոյց տալու համար, թէ այնտեղ, որտեղ կաթողիկոսը ընտրութեամբ է լինում, միտք չունի ասել, թէ կաթողիկոսը պէտք է անպատճառ կամ արևելքից լինի կամ արևմուտքից։

Հայոց կաթողիկոսը ընտրվում է ամբողջ ազգի կողմից, և այդ ընտրութեան մէջ մասնակցում են թէ ռուսահայերը, թէ թիւրքահայերը և թէ պարսկա-հնդկահայերը։ Մինչև անգամ եթէ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը չնորք ունենայ, կարող է այդ ընտրութեան մասնակից անել Բօլգարիայի, Ռումինիայի և Աւստրիայի հայերին, ըստ որում ոչ պօլօժէնիէն և ոչ ազգային սահմանադրութիւնը չեն արգելում այդ բանը։ Ինչպէս յայտնի է, ռուսահայերը մասնակցում են կաթողիկոսական ընտրութեան 27 հոգևորական և աշխարհական ձայներով. պարսկա-հնդկահայերը 4 հոգևորական և աշխարհական ձայներով և վերջապէս Թիւրքիայի հայերը 88 հոգևորական և աշխարհական ձայներով (եթէ ընդունենք որ այժմ այնտեղ հաշւում է ոչ թէ 45, այլ 44 թեմ)։

Արդ, եթէ Թիւրքիայի հայերը ուղարկեն Էջմիածին իրանց բոլոր պատգամաւորներին, իւրաքանչիւր թեմից, ինչպէս այդ պահանջում է թէ համազգային ընտրութեան սկզբունքը և թէ Պօլօժէնիէն, այն ժամանակ, երեխան անգամ կասի ձեզ, թէ հայոց կաթողիկոս կընտրվի այն մարդը, որին կը կամենան թիւրքաց հայերի պատգամաւորները, որովհետև նրանց ձայները բացարձակ և անհամեմատելի մեծամասնութիւն են կազմում, քանի որ թիւրքահայերը իրաւունք ունեն ընտրութեանը ուղարկելու ամբողջ 88 ձայն, մինչդեռ ռուսահայերը և պարսկա-հնդկահայերը միասին ուղարկում են 31 ձայն։

Ահա դրա մէջն է կայանում ազգի մեծամասնութեան կամքը, դրա մէջն է թիւրքահայերի առաւելութիւնը, և ոչ թէ այն բանի մէջ, որ կ ա թ ո ղ ի կ ո ս ա ց ո ւ ն անպատճառ պէտք է թիւրքահայոց հոգևորականներից լինի։ Այդ մի կողմից։

Իսկ միւս կողմից չը պէտք է մոռանալ և հետևեալը։ Այնտեղ, որտեղ տիրում է ընտրողական սկզբունք, այնտեղ պէտք է տիրի և յայտնի ազատութիւն։ Ինչպէս կարելի է մի կողմից ընտրողներին ասել. «Դուք իրաւունք ունէք հայոց հոգևորականներից ում կամենում էք կաթողիկոս ընտրել», իսկ միւս կողմից աւելացնել. «միայն մի մոռացէք, որ ձեր ընտրելին անպատճառ Կ. Պօլսից պիտի լինի։»

Դա արդարութիւն չէ, և միանգամայն հակառակ ընտրողական գործին։ Հայոց հոգևորականութիւնը միայն Թիւրքիայում չէ. նա ունի մեծաթիւ ներկայացուցիչներ և Կովկասում և Էջմիածնում, նոյն իսկ Պարսկաստանում։ Եթէ վաղը Պարսկաստանի մէջ յայտնվի մի հայ հոգևորական, տաղանդաւոր, եռանդուն, գործունեայ, զարգացած և անձնուէր, ծվ իրաւունք ունի ասելու թէ. «Նրան մի ընտրեցէք, որովհետև նա Պարսկաստանումն է ապրում կամ գործում, այլ ընտրեցէք թիւրքահայ հոգևորականներից, որովհետև ազգի մեծամասնութիւնը Թիւրքիայումն է ապրում։»

Ազգի մեծամասնութեան իրաւունքները յարգված են նրանով, որ նրանք, այն է թիւրքահայերը՝ իրանց շատութեան համեմատ էլ շատ ձայն ունեն և դրա շնորհով էլ կարող են կաթողիկոս ընտրել նրան, որին արժան կը համարեն, լինի այդ եպիսկոպոսը Թիւրքիացի, ռուսաստանցի, պարսկաստանցի, թէ նոյն իսկ Ռումինիայի հայերի մէջ գործող մի հոգևորական։ Երևակայեցէք, որ Խրիմեան Հայրիկ իր ամբողջ կեանքի ընթացքում գործած և ապրած լինէր Սալմաստում. միթէ ազգը նրան չը պէտք է ընտրէր, որովհետև նա այն երկրից չէ, որտեղ ազգը մեծամասնութիւն է կազմում։ Կամ եթէ ազգը համոզված է, որ Արխատակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան ամենայարմար կաթողիկոսացուն է, միթէ նրա ընտրութիւնը անյարմար պէտք է համարել միայն այն պատճառով, որ նա փոխանակ կ. պօլսեցի լինելու՝ կովկասցի է։

Ոչ։ Դա անմիտ դատողութիւն է։ Դա ընտրութեան ազատութեան խախտումն է։ Ազգի մեծամասնութեան առաւելութիւնը նրա ձայների առաւելութեան մէջն է։ Ընտրողական սիստէմը ժառանգական սիստէմ չէ, որ ասէք՝ «կաթողիկոսը անպատճառ թիւրքահայ հոգևորականներից պիտի լինի»։ Դա կախված է ընտրողներից։ Եթէ հոգևորական և աշխարհական պատգամաւորները վաղը կամենան կաթողիկոսական գահի համար ընտրել մի եպիսկոպոս, որը թիւրքիացի չէ, այլ ռուսաստանցի, հնդկաստանցի, կամ պարսկաստանցի է,—դա ոչ մի կերպ վիրաւորական չի լինի թիւրքաց հայերի՝ իբրև ազգի մեծամասնութիւն կազմողների համար, այլ ուղղակի հետևանք ընտրողների ազատ և գիտակցական կամքի։ Այսօր արժանաւորագոյն հոգևորականը թիւրքաց Հայաստանումն է,—նրան ընտրեցէք։ Վաղը արժանաւորագոյն հոգևորականը Էջմիածնում կը գտնէք,—նրան ընտրեցէք։ Մի ուրիշ անգամ արժանաւորագոյն կաթողիկոսացուն առանձնացած կը լինի հեռաւոր Պարսկաստանի մի յետընկած վանքում,—նրան ընտրեցէք։ Մի մոռացէք, որ ընտրութեան սկիզբը և վախճանը պիտի լինի այս հարցը. «ով է ամենից արժանաւորը» և ոչ այն, թէ «ո՞րտեղացի է նա»։

Խ. Մ.

«ՄՈՒՐՃ» ԱՄՍԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Եթէ յունվար ամսի առաջին կէսը ամբողջապէս պատկանում էր Ջրօրհնէքի օրվայ աղետին, նոյն ամսի երկրորդ կէսը լիապէս պատկանում էր ծխական պատգամաւորների ընտրութեան գործին։ Ընտրութիւնների օրերը, որպէս և ցանկալի էր, նշանակվեցին թեմական առաջնորդից վաղօրօք, որի մասին պաշտօնապէս յայտարարվեց լրագիրներում։ Այսպէս էլ հարկաւոր էր։ Յայտնի է սակայն, որ ընտրութիւնների մասին կաթողիկոսից հաստատված որոշ կանոնադրութիւն չը կայ և որ ամեն անգամ թեմական առաջնորդը նոր հրահանգներ է պատրաստում։ Այդպէս էլ եղաւ նաև այս անգամ. բայց մի բան որ զարմանալի է, այդ այն է, որ ընտրող և ընտրվող մարդկանց և առհասարակ ընտրութեան գործին վերաբերեալ այդքան կարևոր մի հրահանգ չը հրատարակվեց ընդհանուրի գիտութեան համար, այլ տրվեց միայն այն քահանաներին, որոնք պէտք է նախագահէին ընտրութիւններին Թիֆլիսի 23 եկեղեցիներում։ Դա հաւանելի բան չէ. հրահանգը պէտք է հրապարակօրէն յայտարարված լինէր, որովհետև նա վերաբերում է ընտրող և ընտրվող անձերի իրաւունքներին, և ոչ միայն ընտրութիւնները նախագահողներին։

Ընտրութեան համար որոշված օրերն էին՝ յունվարի 26 և փետրվարի 2, առաջինը Կուր գետի աջ կողմի 13 եկեղեցիների, երկրորդը Կուր գետի ձախ կողմի 10 եկեղեցիների համար։

Յիշատակենք սակայն կարևոր կէտերը հրահանգի, որը կարդացվեց ընտրութիւնների օրը նիստը բացվելուց անմիջապէս յետոյ։

Ամեն մի եկեղեցում ընտրութեանը նախագահում է թեմական առաջնորդից նշանակված մի քահանայ, մեծ մասամբ նոյն եկեղեցու աւագ քահանան։ Նախագահական սեղանի շուրջը նստած են նոյն եկեղեցու ծխատէր քահանաները, ձեռքում բռնած ամեն մէկը իր ծխականների ցուցակը։ Ամեն մի քահանայ կարդում է իր ծխականների անուն-ազգանունները և այսպիսով ստուգվում է թէ ներկայ եղողները այդ եկեղեցու ծուխին են պատկանում թէ ոչ։ Նոքա, որոնք կոնսիստորիայի ցուցակներում պաշտօնապէս յայտնի չեն որպէս այդ եկեղեցու քահանայի ծուխ, հաշւից դուրս են անվում։ Չեն հաշւում նաև նոցա, որոնք իրանց այս ինչ քահանայի և եկեղեցու ծուխ դառնալու մասին խնդիրք են մատուցել ընտրութեան օրից քիչ ժամանակ առաջ։ Ձայն տալը կատարվում է միանգամից, այսինքն առանց կանխօրէն կանդիդատներ առաջարկելու։ Ընտրելիների անունները գրում են եկեղեցու կնիքը կամ նախագահող քահանայի ստորագրութիւնը կրող և թւահամարած թերթիկների վրա, որոնք, ծխականներին բաժանելուց առաջ, խառնում են և ոչ թէ №-ների կարգով բաժանվում։ Ընտրվել կարող են նաև ոչ ծխականներից։ Ընտրված են համարվում ամեն եկեղեցում այն ե ր ե ք անձերը, որոնք ամենից շատ ձայն ունեն ստացած, մի և նոյնն է թէ ժողովականների թւի կէսից աւելի թէ պակաս ձայներով։ Անգրագէտներին օգնելու համար նշանակվում են ժողովից ընտրված գրագէտ մարդիկ։ Ձայները հաշւելու համար նշանակվում են երկու անձ նախագահի կողմից և երկու անձ ժողովականների կողմից։

Ընտրութիւնների հետևանքները ընթերցողը կը գտնի ներքևում։ Բայց կարևոր է իմանալ որ այդ հետևանքները արդիւնք են դէպի նպատակը ուղղած ագիտացիայի այլ և այլ կուսակցութիւնների կողմից։ Թող ընթերցողս չը կարծէ թէ խօսքերը «ագիտացիա», «կուսակցութիւններ» ես գործ եմ ածում որ և իցէ կերպով նսեմացնելու համար ներկայ ընտրութիւնների նշանակութիւնը։ Բոլորովին ընդհակառակը. ինձ թւում է թէ նպատակայարմար ընտրութիւններ կարելի է կատարել միմիայն ագիտացիայով և այն էլ կուսակցական ագիտացիայով։ Դրանով ես չեմ ուզում պնդել թէ ագիտացիայով ընտրված մարդիկ անպատճառ խելօքներ են, բայց ես պնդում եմ որ որոշ նպատակով կատարված ագիտացիան արտադրում է հետևանքներ, որոնք աւելի նշանակութիւն ունին, քան երբ ժողովուրդը ընտրութիւններ է կատարում առանց դրդված լինելու այն գլխաւոր գաղափարից, որի համար և կատարվում են այդ ընտրութիւնները։ Խնդիրը սա է, թէ ովքեր պէտք է լինեն կաթողիկոսացուներ։ Այդ է գլխաւոր հարցը։ Արդ, քանի որ կաթողիկոսի անձնաւորութիւնից կախված է մեր

եկեղեցական-ժողովրդական գործերին այս կամ այն ընթացք տալը, որի մասին այլ և այլ ուղղութեան մարդիկ շատ տարբեր կարծիքներ ունին, ուրեմն և միանգամայն բնական է և ներելի, որ բոլոր շատ թէ քիչ ինտելիգենտ և շատ թէ քիչ զարգացած մարդիկ այդպիսի գործերում գործուն մասն առնին, որպէս զի ծխական պատգամաւորներ ընտրվեն այնպիսի մարդիկ, որոնք իրանց համար թեմական պատգամաւոր ընտրելու ժամանակ՝ նոյն կաթողիկոսացուներին համար թեմական պատգամաւոր ընտրելու գործին կը նպաստեն։

Իսկ եթէ այդ այդպէս է, հետևաբար աշխատեցեալ, այսինքն ճանկը անելը ընտրողներին այս կամ այն կողմն, այս ու այն ծխական ընտրվիներին ազատ տրամադրելու համար, ինչն ըստ ինքեան ցինում է գործի նպաստելուն։ Աշխատեան ենթադրում է որոշ նպատակ, և երբ այդ որոշ նպատակը ազնիւ է, աշխատանքն էլ այդ նպատակը իրագործելու համար ազնիւ է և գործերը կարող են լինել, որոնք համոզված են, որ բաւական չէ միայն բարձր վարչութիւնից, այլ որ քաղաքը ժողովրդի համար լինելով նաև ժողովրդի հետ խօսել և նրա հետ գործել է հարկաւոր։

Ես հարկ համարեցի ազդարարել և կուսակցական գործունէութեան մասին այսքան երկար խօսել, ի նկատի ունենալով այն արժանաւոր բանտերը, որ ունին ...։ Մեր մէջ հասարակական գործերում այս վերջին տարիներս զգալի կերպով աճել են ազդարարական շարժումները, գոնէ Թիֆլիսում։ Այդ բանի համար միայն շնորհաւորել կարելի է հայկական կեանքը և ոչ թէ գանգատվել նրա մէջ նկատվող քաղքեր և ոչ ... շարժումների։

Ներկայ ընտրութիւններին երկու գլխաւոր հոսանքներ կարելի էր նշմարել. մէկ կողմում նրանք էին, որոնք գործում էին պ. Գր. Արծրունու թեմական պատգամաւոր ընտրելու համար, իսկ միւս կողմում նրանք, որոնք գործում էին դրա դէմ։ Պ. Արծրունու թեմական պատգամաւորութեան հետ կապված է կաթողիկոսական ընտրութիւնների ցուցակը՝ Խրիմեան և Արիստակէս եպ. Սեդրակեան, հետևաբար այդ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը գործում էր ընդդէմ այդ ցուցակի՝ Խրիմեանի, Սեդրակեանի որպէս առաջին և երկրորդ կաթողիկոսացուներ և Արծրունու որպէս Թիֆլիսի թեմի պատգամաւոր։ Այդ ծրագիրը կատարելու համար անելի գործը ոչինչ մեծ բարմանիքներ, որը գործից որոշ ուղղութեամբ, և ինչպէս հետևանքները ցոյց տուին յաջողութեամբ։ Փետրուարի 26-ի ընտրութիւնները 12 եկեղեցիներում տուեցին միայն կիսով չափ Արծրունու պատգամաւորութեան պաշտպան ընտրողներ, իսկ փետրուարի 2-ին ինը եկեղեցիներում կատարված ընտրութիւնները տուեցին մեծամասնութեամբ այդ ուղղութեան ընտրողներ։ Ընտրութիւններ չը կայացան Մէջլամի ս. Գէորգ և Նաւթլուղի ս. Գէորգ եկեղեցիներում այլ պատճառներով, որոնց մասին ընդարձակել չեմ կարող։

Մնում է ասել թէ միւս ... ընտրութիւններին։ Այս տարի թեմի վիճակագրին ընտրվելու են 34 հոգի, և ոչ թէ, որպէս անցեալ կաթողիկոսական ընտրութիւններին, միայն 13 հոգի։ Այս անգամ շատ աւելի արդարութիւն է պահպանված Թիֆլիսի և թեմի միւս վիճակների նկատմամբ, քան անցեալ անգամին, 1885 թւին։ Այդ 1885 թւականին Թիֆլիսի ամեն մի եկեղեցին ընտրեց չորս-չորս ծխական երեսփոխաններ, մինչդեռ այժմ միայն երեք-երեք հոգի ընտրեց, այնպէս որ անցեալ անգամ թեմական պատգամաւոր ընտրելու համար՝ Թիֆլիս քաղաքը իր 23 եկեղեցիներով ունէր 92, իսկ այժմ միայն 69 ներկայացուցիչներ պէտք է ունենայ։ Դորա հետ միասին գաւառները ունեցան 13 ներկայացուցիչներ, այժմ նոքա կունենան 34։ Դա արդարութեան աւելի մօտ կարգադրութիւն է։

Հետաքրքրական էր իմանալ թէ միւս կուսակցութիւնը կամ կուսակցութիւնները ինչ դեմքով էին գործում։ Եւ ահա զարմացմամբ պէտք է վկայեմ, որ այդ միւս կուսակցութիւնները ոչ մի ծրագիր չունէին հրատարակած, ոչ մի կաթողիկոսացուի անուն չէին տուած։ Այդ կուսակցութիւնները կարծես բոլոր սիրտ սրտում էին անորոշութեան և մթութեան մէջ։

Ես ասացի վերը որ մի որոշ խումբ գործից

յօգուտ Արծրունու թեմական պատգամաւորութեան, որի ցուցակում Խրիմեանի հետ անխզելի կերպով կապված է Արիստակէս եպ. Սեդրակեանի անունը, որպէս երկրորդ կաթողիկոսացուի։ Եւ ես ասացի նաև, որ Թիֆլիսի ընտրութիւնները մեծամասնաբար յօգուտ Արծրունու պատգամաւորութեան հետևանքներ տուեցին, քանի որ այն 21 եկեղեցիներում, ուր կատարված են ընտրութիւններ, ընտրված են Կուր գետի աջ ափում մօտ 18, ձախ ափում 16 արծրունական ծխական երեսփոխներ, ուրեմն միասին՝ ընտրված երեսփոխների թւի կէսից աւելին։

Ընդունելով հետևանքը որպէս անկասկած, Թիֆլիս քաղաքի նկատմամբ, կարելի է իմանալ ժողովրդի վերաբերութիւնը դէպի կաթողիկոսացուները։ Ըստ երևոյթին, վերը առաջ բերած ընտրողական հետևանքները իրաւունք են տալիս պնդելու թէ Թիֆլիսի ժողովրդի մեծամասնութիւնը վճռել է Խրիմեանին և Արիստակէսին առաջին և երկրորդ կաթողիկոսացուներ ճանաչել։ Բայց ժողովրդի հետ մօտիկ շփումը ինձ համոզեց, որ այդ ցուցակը շատ նկատողութիւնների է ենթարկվում։ Յօգուտ Խրիմեանի ձայնը ընդհանուր է, յօգուտ Արիստակէսի, իբր երկրորդ կաթողիկոսացուի՝ ձայնը ընդհանուր չէ։ Կան բազմաթիւ մարդիկ, որոնք երկրորդ կաթողիկոսացուի խնդիրը այս րոպէին դեռ բաւականաչափ հասունացած չեն համարում։ Դորա գլխաւոր պատճառը պէտք է որոնել այն բանի մէջ, որ կաթողիկոսացուների խնդրով մամուլը ուշ սկսեց զբաղվել։

ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՄԻՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—

Յայտնի է արդէն, որ ամսիս 2-ին Կումիսի գործակալութեան մէջ կատարվել էր երկու երեսփոխանների ընտրութիւն, որոնք պէտք է գային մասնակցելու Թիֆլիսի թեմական պատգամաւորի ընտրութեան։ Յայտնի է նոյնպէս, որ երեսփոխաններ ընտրվել էին պ.պ. Լ. Ղորղանեան և Ն. Տէր-Ղևոնդեան։ Չը նայելով, որ ոչ մի ծխական և ոչ նախագահող քահանան բողոք չեն ներկայացրել, բայց ինչ ինչ պատճառներով ս. առաջնորդն անվաւեր է համարել այդ ընտրութիւնը և ուղարկել է տէր-Գիւտ քահանայ Աղանեանին, որ ամսիս 13-ին քննութիւն կատարէ եղած ընտրութեան մասին և նոր ընտրութիւն կատարէ, որը մամուլի մէջ յայտնի չէր։

Թէ ինչ անկանոնութիւններ է նկատել յիշեալ քահանան, մենք չը գիտենք։ Բայց հարկաւոր ենք համարում յայտնել այն, ինչ որ եղած է առաջին ընտրութեան և վերընտրութեան ժամանակ, ամսիս 13-ին։ Մենք հաղորդում ենք միայն փաստեր, առանց դատողութիւններ անելու, իսկ այդ փաստերը մենք պատրաստ ենք ապացուցանելու, եթէ հարկ լինի։

Փետրվարի 2-ի ընտրութիւնը գործակալ քահանան, հիւանդութեան պատճառով, յանձնարարել էր գործակալութեան քահանաներից մէկին. և սա նախօրօք, տեղական պրիստաւի միջոցով, յայտարարել էր ընտրութեան մասին գործակալութեան 13—15 գիւղերում և հրաւիրել էր ընտրողներին հաւաքվել Բօգվի գիւղը՝ ընտրութիւնը կատարելու։ Նշանակած օրը, ամսիս 2-ին, մօտ 50 հոգի ընտրողներ հաւաքվում են Բօգվի, և որովհետև եկեղեցին շատ խախուտ է և գործածելու երկիւղ է ազդում, ուստի քահանան հրաւիրում է ընտրողներին մի մասնաւոր յարմար տուն։ Այստեղ բացատրում է նախագահող քահանան հրահանգի բովանդակութիւնը, ի միջի այլոց և այն, թէ ընտրողները, եթէ իրանց մէջ յարմարաւոր մարդ չը գտնեն, կարող են ընտրել և ոչ-ծխականներից։ Ընտրութեան ժամանակ Թօնեթի գիւղի տանուտէրը առաջարկում է Լ. Ղորղանեանին, իսկ Աղբուլաղի ներկայացուցիչները առաջարկում են Ն. Տէր-Ղևոնդեանին, և այս երկու պարոնները ընտրվում են միաձայն հաւանութեամբ։

Այդ գործակալութեան մի երկու քահանայ, դժգոհ լինելով գործակալից, թէ ինչու իրանց չէ նշանակել նախագահող, գալիս են Թիֆլիս և յայտնում, թէ ընտրութիւնն անկանոն է եղել, մասնակցել են վրացիներ և թէ նախագահող քահանան չը կամեցաւ ընտրել տալ այն անձերին, որոնց մասին առաջուց էին համաձայնել և գիրք

վաւեր է հրատարակվում և Գիւտ քահանան ուղարկվում է քննութիւն և վերընտրութիւն անելու։ Քահանան գալիս է, կանչում է իր մօտ իր ընտրած անձերին և իւրաքանչիւրին տալիս է մի և նոյն երեք թէ չորս հարցմունքը այնպէս ճարպիկ կերպով դրված, որ գիւղացուց սպասելի «հրամանք եմ» բառը համապատասխան լինի ցանկացած նպատակին, այսինքն ընտրութիւնը քանդելու։ Սրանից յետոյ խօսքն սկսում է վերընտրութիւնը։

Այստեղ չեմ կարող չը հրատարակել այդ «քննութիւն» կոչված կեղծիքը։ Եթէ դա քննութիւն էր, որի մանրամասնութիւնները անէրհայրը մատուցել է պատշաճաւոր իշխանութեան («Արձագանք» № 20), ուրեմն պէտք էր սպասել, որ պատշաճաւոր իշխանութիւնը կարդար քննութիւնը, անվաւեր համարէր ընտրութիւնը և ապա կարգադրէր նոր ընտրութիւն կատարել, որովհետև պատշաճաւոր իշխանութիւնը այդ անաչառ քննութիւնը կարդալով, կարող էր և այս եզրակացութեան գալ, թէ ընտրութիւնը կանոնաւոր է եղել, ուրեմն հարկ չը կայ նոր ընտրութիւն անելու։ Իսկ եթէ Գիւտ քահանան իսկոյն և եթ ձեռնարկում է վերընտրութեան, դա նշանակում է, թէ պատշաճաւոր իշխանութիւնը դեռ քննութիւնից էլ առաջ վճռել էր անվաւեր համարել ընտրութիւնը և վերընտրութիւն անել. ուրեմն կատարված քննութիւնը միայն ձևականութիւն, կեղծիք է։

Գանք այժմ վերընտրութեան։

Տէր-հայրը Թիֆլիսից իր հետ առած է լինում երկու տիրացուներ, որոնցից մէկն է Ա. Սպարապետեան, Ներսիսեան դպրոցում վերակացու։ Սրանց հետ կառքով, երեք գիւղից անցնելիս՝ ճանապարհին հրաւիրում է ծխականներին հաւաքվել Բօգվի գիւղը քննութեան, իսկ առանձին նամակով էլ հրաւիրում է ուրիշ երեք գիւղի ներկայացուցիչներին։ Այնպէս որ գործակալութեան 13—16 գիւղերից միայն 6-ն է հրաւիրված լինում, որտեղից հաւաքվում են միայն 19 ընտրող (մինչդեռ գործակալութեան ներկայացուցիչների թիւը հասնում է 60-ի)։ Նիստը կայանում է մի և նոյն վրացու տանը։

Տէր-Գիւտը վերընտրութեան նիստը բաց է անում և յայտնում թէ անցեալ ընտրութիւնն անկանոն է եղել, որովհետև մասնակցել են վրացիներն էլ. պէտք է նորից ընտրութիւն անել։ Գիւղացիք մնում են զարմացած, որովհետև նրանք այնպէս գիտէին, թէ այդ քահանան եկել է անցեալ ընտրութիւնը քննելու միայն, և յանկարծ նոր ընտրութիւն։

Ընտրողների միջից երկու տանուտէր յայտարարում են, թէ իրանք նոյն մարդիկն են ուզում, որոնց ընտրել են առաջին անգամ։ Պ. Ա. Սպարապետեան սաստիկ զայրանում է գիւղացիների վրա, որ իրան չեն ուզում ընտրել և կասկած տանելով գիւղացի քահանաներից մէկի վրա, թէ նա կը լինի դրդած, որ իրան չընտրեն՝ ընտրողների ներկայութեամբ յարձակվում է այդ քահանայի վրա, թէ «ես Ներսիսեան դպրոցում չը խնդրեցի՞ որ ինձ ընտրել տաս, յետոյ էլ նամակով նոյն բանը չը յիշեցրի՞, դու ինձ ընտրել չը տուիր. հիմա որ ես անձամբ եկել եմ ընտրվելու՝ դարձեալ չես աշխատում։» Քահանան պատասխանում է, թէ «ես Ներսիսեան դպրոցումն էլ ասացի, թէ ինձանից ոչինչ կախված չէ. ժողովուրդն ընտրեց ում որ կամեցաւ։» Պ. Սպարապետեան չէ բաւականանում այս պատասխանով, այլ բացարձակ պահանջում է, որ քահանան գնայ ժողովրդին յորդորէ, որ իրան, պ. Սպարապետեանին ընտրեն։ Երբ քահանան մերժում է կատարել այս պահանջը, պ. Սպարապետեան ինքն իրան մոռանալով սկսում է սպառնալիքներ, թէ նրան կարգալոյծ կանէ, նրա որդուն կարտաքսէ Ներսիսեան ուսումնարանից և այլն։ Խեղճ քահանան արտասուքն աչքերին աղերսում է. «ինձանից ինչ ես ուզում, եղբայր. ուզում ես ծեծել՝ ահա ծեծիր։» Գիւղացի հասարակութիւնը տեսնելով, թէ ինչ տեսակ է վարվում Թիֆլիսից եկած պարոնը իրանց քահանայի հետ, և ինչ տեսակ է ուզում ընտրվել, բողոքում է նախագահ տէր-Գիւտին. իսկ նրանցից մէկը բազմութիւնը ճեղքելով արդէն վրա է յարձակվում, որ իր ձեռքով դատաստան անէ՝ բայց միւսներն արգելում են։—Ինչ և իցէ տէր-Գիւտը բաժանում է ընտրողական թերթիկները [illegible]

ներս է վազում մի գիւղացի և գանգատվում նախագահին, թէ հասարակութիւնը չէ ուզում գրել իր ազգականի, պ. Սպարապետեանի անունը։ Նախագահ Գիւտ քահանան իսկոյն ճարպիկութեամբ յետ է առնում թերթիկները, իր կողմից մի մարդ է նշանակում անգրագէտների փոխանակ գրելու և յետոյ մէկ-մէկ ներս կանչելով ընտրողներին և հարցնելով թէ ումն են կամենում ընտրել՝ իր նշանակած մարդուն գրել տալիս...

Ընտրութեան հետևանքն այս է լինում, որ Արշակ Սպարապետեան ստանում է 13 ձայն, իսկ մի գիւղացի 10 ձայն,—և սոքա ընտրվում են։ Այս գիւղացուն նախագահ Գիւտ քահանան պատուիրում է մարտի 8-ին անշուշտ Թիֆլիս գալ և կատարել ինչ որ իրան ասելու լինին. վերջին բառերը ասելիս նա ձեռքով մատնացոյց է անում Թիֆլիսից իրան հետ բերած պարոնների վրա։

Անկարելի է նկարագրել գիւղացիների զարմանքը, երբ լսում են ընտրութեան հետևանքը. նոքա ապուշ են կտրում։

Մի կողմ թողնելով Թիֆլիսեցի պարոնի բռնած ընթացքը այս վերընտրութեան գործում, նախագահ քահանայի գործադրած զեղծումները և այլն, այս վերընտրութիւնն անվաւեր է հետևեալ երկու զեղծումների պատճառով։

1) Վերընտրութեան չէ հրաւիրված ամբողջ հասարակութիւնը, այլ կէսից քիչը։ 2) Վերընտրութեան մասին մի շաբաթ առաջ չէ յայտնված, ինչպէս սահմանում է ս. առաջնորդի հրահանգը, այլ կատարված է յանկարծ։

Մենք հաստատ տեղեկութիւն ունենք, որ ընտրողները պատրաստվում են անձամբ բողոքել այս բոլոր զեղծումների դէմ։

Այս տեղեկութիւնները մենք հաւաքեցինք նոյն իսկ Բօգվի գիւղում և նրա շրջակայքում վերընտրութիւնը կայանալուց մի երկու ժամից յետոյ։

***

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Փետրվարի 16-ին

Ամսիս 14-ին այստեղ պիտի կայանար թեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը, բայց ընտրութիւնը չը կայացաւ՝ առաջնորդի և ընտրողների մէջ տարաձայնութիւններ ծագելու պատճառով։ Ընտրողներից ոմանք բողոքում էին այն բանի դէմ, որ Նուխու վիճակը, որը 12 ձայն ունի, իր կողմից այդ 12 ձայները յանձնել է մի պարոնին, ընտրութեանը մասնակցելու համար. իսկապէս ի՞նչ կը նշանակէ 12 ձայները յանձնել մի մարդու, որ նա, իբրև ներկայացուցիչ Նուխու վիճակի, 12 ձայն ունենայ ընտրութեան ժամանակ... Նուխու վիճակի պատգամաւորները հաստատ գիտեն, արդեօք, որ ներկայացուցիչը իրանց ուղղութեան մարդ է։ Այդ բողոքը սկզբունքով արդարացի է։ Սրբազան առաջնորդն էլ հարց բարձրացրեց, թէ արդեօք կարելի՞ է դրսից ոչ Շուշուց պատգամաւոր ընտրել, երբ թէ Շուշում ոչ ոք ի նկատի չունեն, որովհետև այստեղ մի այնպիսին չը կայ, որն արժանի լինի թեմական պատգամաւոր ընտրվելու։ Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ վճռվեց վերոյիշեալ երկու հարցերի մասին հարցնել ս. Սինոդից, որի համար էլ արձանագրութիւն կազմվեց, ընտրողների ստորագրութեամբ, ս. Սինոդին ուղարկելու համար։ Մեր կարծիքով շատ լաւ կարելի է դրսից պատգամաւոր ընտրել, երբ ընտրողները իրանց քաղաքում արժանաւոր մարդ չեն ճանաչում։ Ոչինչ զանազանութիւն չը կայ, թէ պատգամաւորը ընտրողների քաղաքից է ընտրվում, թէ ուրիշ տեղից։ Հետևաբար այսպիսի հարց բարձրացնելն աւելորդ էր միանգամայն։—Ընտրութիւնը կը կայանայ այն ժամանակ, երբ ս. Սինոդից վերև յիշված հարցերի պատասխանը կը գայ։—Թեմական պատգամաւորի թեկնածու համարվում են. պ.պ. Բալաբէկ Մելիք-Ղարագեօզեան, Ներսէս Աթաբէգեան (Թիֆլիսաբնակ շուշեցիներ) և բագուաբնակ շուշեցի Մարկոս Գօլուբեանեան։ Թեկնածու համարվում էր և շուշեցի պրօֆեսօր Ներսէս Ներսիսեան, բայց սա հեռագրով հրաժարվել է քուէարկվելուց։

Ամսիս 13-ին, պ. Ն. Խանդամիրեանի թատրոնում, Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան [illegible]

պ.պ. Ազամեան, և Աբրահամեան: Կանանց դերերում խաղում էին տ. Բաղդասարեանց և օր. Թառումեան: Թատրոնը համարեա թէ լի էր:

Անցեալ օրերը տեղիս մեղրեցիների ս. Աստուածածին եկեղեցու երեցփոխան պ. Մ. Շահնազարեան հրատարակեց այդ եկեղեցու անցեալ տարվայ հաշիւը: Չէ կարելի չը նկատել այդ երևոյթը, քանի որ մեր միւս եկեղեցիների երեցփոխները, որոնք մ օ ն օ պ օ լ ի ա են չինել երեցփոխի պաշտօն վարելը, մի անգամ էլ է իրանց պարտականութիւնը չեն համարում հաշիւ տալ ծխականներին՝ իրանց յանձնած փողերի մասին: Իսկ մեր օրհնած չուշեցիք էլ այն սատիճան անտարբեր են դէպի հասարակական գործերը, որ ոչ օքի մտքովն անգամ չէ անցնում հաշիւ պահանջել երեցփոխներից: Ինչ պահանջես չուշեցիներից. «каковъ попъ, таковъ и приходъ», ասում է ռուսաց առածը. իսկ այս դէպքում կարելի է այսպէս էլ ասել. «каковъ приходъ, таковъ и попъ»:

Մեր թեմական դպրանոցի աշակերտներին, գոնէ նշանաւոր տօներին, եկեղեցի չեն տանում: Օրինակ, ս. Վարդանանց տօնին աշակերտներին չէին տարել եկեղեցի: Օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիներին տարել էին եկեղեցի, բայց տարածները բոլոր աշակերտուհիների մի երրորդն էլ չէին կազմում: Ցեսնես երբ պէտք է մեր դպրոցներում մտնի դ ի ս ց ի պ լ ի ն ա ասած բանը, որի մասին մեր դպրոցների վարչութիւնները չատ մութ հասկացողութիւն ունեն...

«Тифлисскій Листокъ» իր անցեալ համարներից մէկում խօսելով տեղիս ռուսաց Բարեգործական ընկերութեան հաշւի մասին, ասում է, թէ զարմանալի է, որ Շուշւոյ այդ մ ի ա կ բարեգործական ընկերութիւնը ունի միայն 39 գործադիր (վճարող) անդամ: Պէտք է նկատենք յարգելի թերթին, որ նա իզուր է մեղադրում չուշեցիներին, քանի որ Շուշում, բացի ռուսաց Բարեգործական ընկերութիւնից, գոյութիւն ունի հայոց Բարեգործական ընկերութիւնն էլ, որն ունի 60—70 գործադիր անդամ:

Շ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 22 փետրվարի

Լսում ենք, որ վաղը, կիրակի օր, փետրվարի 23-ին, Հավլաբարի Էջմիածնեցոց եկեղեցում նշանակված է վերընտրութիւն փետրվարի 2-ի ընտրութեան փոխարէն:

Մենք, այդ եկեղեցու ներքոյ ստորագրած պատգամաւորներս, հրապարակով բողոքում ենք այդ վերընտրութեան դէմ, որովհետև առաջին ընտրութիւնը եղել է միանգամայն կանոնաւոր, մասնակցել են 153 հոգի ծխականներ, որոնք բոլորն էլ Էջմիածնեցոց եկեղեցու ծխականներն են, և նրանց թւում ոչ մի անչափահաս չը կար, մի հանգամանք, որի մասին վկայել է իր ստորագրութեամբ Էջմիածնեցոց եկեղեցու աւագ քահանայ տէր-Ներսէս Աբովեանց, որը մի և նոյն ժամանակ և նախագահ էր փետրվարի 2-ի ընտրութեան ժամանակ:

Պատգամաւորներ. Ստեփան Ծատուրեանց, Կարապետ Ղազանչեան, Ե. Ազամալեան.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցունվարի 6-ի աղետից վնասվածների օգտին հետևեալ անձինք ուղարկել են մեզ հետևեալ գումարները. Թիֆլիսաբնակ տաճկաստանցի Յովհաննէս Կափլանեանց 2 րուբլի, Վլադիկավկասից՝ Գէորգ Սուքիասեանց, Ս. Օթարեանցի տանը տէր Մինաս Միրանեանցի առաջարկութեամբ հանգանակած 30 րուբլի, որ նուիրել են հետևեալ անձինք. տէր-Մինաս Միրանեանց, Ս. Օթարեանց, Յ. Խումարեանց, Մ. Խիթարեանց, անյայտ, Յ. Խումարեանց, Գ. Սուքիասեանց, Պ. Լիսիցեան, Մ. Բէժանեան, մի իտալացի, Խ. Լազարեան, Յ. Ասլանեան, Գ. Խումարեանց, Գ. Փարսադանեան, Բ. Մէլիքեան, Ե. Ապրեսեան, Ա. Խօմխեանց: Բացի սրանից մեր արդէն յիշված Թիֆլիսաբնակ մի տիկնոջ երկու հատ Թիւրքաց փոքրիկ ոսկիները ծախելով ստացանք 1 ր. 40 կոպէկ: Ընդամենը 33 ր. 40 կոպէկ: Իսկ նախկին 2638 ր. 8 կոպ. գումարի հետ ունենք այժմ 2671 ր. 48 կոպէկ:

—

Ցունվարի 6-ի աղետից վնասվածների օգտին հետևեալ անձինք ուղարկել են մեզ հետևեալ գումարները. Թիֆլիսաբնակ՝ Մէլքօն Մէլքօնեանց, Սայեադ Տէր-Գասպարեանց, Մանուկ Գէորգեան, Յովհաննէս Ղազարեան, Մանուկ Մարտիրոսեան և մի քանի միչեցիք, բոլորը միասին 11 րուբլի 70 կոպէկ: Իսկ նախկին 2671 ր. 48 կ. գումարի հետ, ունենք 2683 ր. 18 կոպէկ:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Կարդալով ձեր լրագիրը հանդիպել եմ չատ անգամ այնպիսի յօդուածների, որոնց նիւթը եղել է Երևան քաղաքի ջրերի անմաքրութիւնը: Ինչպէս յայտնի է տեղիս քաղաքային վարչութիւնը կամենում է ջուր բերել քաղաքը. գլխաւորութիւնը գովելի է, որովհետև մեր քաղաքի ջուրն այնքան վատառողջ և կեղտոտ է, որ համարեա կարելի է ասել թէ Երևանում չը կայ ջուր: Այստեղ ջուրն անցնելով բաց առուակների միջով փողոցի երկու կողմը, այդ ջրերի մէջ թափվում են թէ անսային և թէ փողոցային այլ և այլ աղբեր, իսկ աղքատ ու ստորին դասակարգին պատկանող ժողովուրդը գործ է ածում այդ ջուրը: Այդ ջրերը, որոնք իրանց մէջ պարունակում են բազմաթիւ փոքրիկ որդեր, ժողովուրդը անգիտակցաբար գործ է ածում, խմում է այդ ջուրը: Նախ քան ջուր բերել տալը, քաղաքային վարչութիւնը լաւ կանէր, որ բացօդեայ առուակներում անցնող այդ անմաքուր և վնասակար ջրերի վրա ուշադրութիւն դարձնէր:»

—

Ցունվարի 6-ի աղետից վնասվածների օգտին «Մշակի» խմբագրութեան մէջ հաւաքված 2683 ր. 18 կ. գումարից, հինգշաբթի օր, փետրվարի 20-ին, յանձնեցինք Թիֆլիսի քաղաքագլուխ իշխան Արգությինսկուն 2500 րուբլի, որպէս զի այդ գումարը հասցնվի վնասվածներին օգնող քաղաքային յանձնաժողովին: Ուրեմն մեզ մօտ մնում է այժմ վերոյիշեալ վնասվածների օգտին միմիայն 183 րուբլի 18 կոպէկ:

—

Պ. Կոնստանտին Բէյտէր խնդրում է մեզ յայտնել, որ «Արձագանք» լրագրի № 21-ի լուրը քահանայ Կոնստանտին Արարատեանի մասին՝ հիմնովին սխալ է: Պ. Բէյտէր «Իվէրիա» վրաց լրագրին երբեք ոչինչ տեղեկութիւններ այդ հարցի մասին հաղորդած չէ: Մի և նոյն ժամանակ պ. Բէյտէր, ինքն մտնելով մեր խմբագրատունը, ներկայացրել է մեզ «Իվէրիա» լրագրի 36-որդ համարը, որի մէջ իրաւ լուր կայ վերոյիշեալ քահանայի մասին, բայց այդ լուրի մէջ Կոնստանտին Բէյտէրի անուան մասին մի խօսք անգամ չը կայ:

—

Մեծ պասի առաջին օրը, ինչպէս ամեն տարի, կայացաւ ԹԻՖԼԻՍԻ Ֆրանսիական Բարեգործական ընկերութեան պարահանդէսը: Այս տարի պարահանդէսը և դահլիճում տեղի ունեցած իրեղէնների վիճակախաղը մեծ եկամուտ տուեցին: Եկամուտի կէսը Ֆրանսիական Բարեգործական ընկերութիւնը այս տարի նշանակել է յօգուտ Ռուսաստանի սովեալների, իսկ միւս կէսը յօգուտ յունվարի 6-ի աղետից վնասվածների:

—

Ընթերցողներին յայտնի է Անտօն Կորգանօվի և տիկին Սօֆիա Տէր-Մկրտչեանի գործը, որը տեւում էր մի քանի տարի չարունակ: Անցեալ տարի Թիֆլիսի դատաստանական պալատը վերջնականապէս քննելով գործը, արդարացրեց Անտօն Կորգանօվին. իսկ Սօֆիա Տէր-Մկրտչեանին դատապարտեց աքսորի, Աստրախանի նահանգը: Սակայն պրօկուրօրը, դժգոհ մնալով պալատի վճռով Կորգանօվի վերաբերմամբ, գանգատվեց սենատը, միւս կողմից Սօֆիա Տէր-Մկրտչեանի պաշտպանն էլ գանգատ ներկայացրեց նոյն բարձրագոյն ատեանը: Սենատը քննելով գործը, վերջնականապէս որոշեց. հաստատել Թիֆլիսի դատաստանական պալատի վճիռը, այսինքն Անտօն Կորգանօվին արդար ճանաչել, իսկ Սօֆիա Տէր-Մկրտչեանի աքսորման որոշումը՝ վաւերացնել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

—

Ահա Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքի կողմից Թիւրքիայի առաջնորդներին ուղարկված հրահանգը, կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար.

«Ինչպէս գիտէք, ամենայն հայոց հայրապետին Տ. Տ. Մակարայ առաջնոյ վախճանմամբ թափուր կը մնայ Արարատեան մայր աթոռն ի գահակալէն իւրմէ, և ըստ սահմանեալ կարգադրութեանց՝ ներկայ 1892 տարւոյս մայիս ամսոյ 3-րդ օրը տեղի պիտի ունենայ ի ս. Էջմիածին՝ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի լուսաւորչի արժանաժառանգ յաջորդին ընտրութիւնն ազգովին, և հետևաբար ինչպէս միւս վիճակներն, նոյնպէս և ձեր վիճակն հրաւիրեալ է մասնակցիլ սոյն ընտրութեան ի ձեռն եկեղեցական և աշխարհական երկուց պատգամաւորաց, որոց մին էք դուք իբր ներկայացուցիչ համայն հոգևորական դասու վիճակիդ, և միւսըն աշխարհական՝ ընտրելի է յաշխարհականաց, իբրև ներկայացուցիչ նոցին:

«Արդ՝ ներփակեալ առաքելով ձեզ Էջմիածնի ս. սինօդին կողմէ յանուն վիճակիդ առաջնորդութեան ուղղեալ հրաւիրագիրն, ի մասնակցութիւն ընտրութեան, կը յանձնարարեմք յետ հասու լինելոյ անոր պարունակութեանն՝ առանց յապաղման ձեռնարկել գործադրութեանն, և կը հաղորդեմք ձեզ հետևեալ կարևոր գիտելիքներն.

«ա) Նախ քան զամենայն հարկ է, որ վիճակիդ Գաւառական ժողովն գումարէք ի նիստ, և կարևորն գեկուցանելով ըստ իմաստի ս. սինօդի ծանուցագրին հրաւիրէք կրօնասիրական ջերմեռանդ ոգւով և առանց անձնական որ և է նկատմանց՝ աշխարհական պատգամաւորն ընտրելու:

«բ) Վասն զի ընտրելի պատգամաւորն ի դիմաց վիճակայնոց պիտի մասնակցի հայրապետի ընտրութեան, հարկ է որ ընտրեալն լինի ըստ ամենայնի արժանաւոր ոք, իւր ընկերային դիրքովը պատուաւոր, վստահելի, բարեպաշտ, ուղղամիտ և միայն եկեղեցւոյ փառաց և օգտին նախանձախնդիր:

«գ) Պատգամաւորին ընտրութիւնն տեղի ունենալէ յետոյ, պէտք է տեղեկագիր մը պատրաստել ընտրեալն ծանօթացնող, ստորագրեալ Գաւառական ժողովոյ անդամոց և ձեր կողմէ և միանգամայն ընտրութիւնը ծանուցել ընդ փոյթ ազգային պատրիարքարանիս:

«դ) Այս գործողութիւնէն յետոյ պէտք է պատրաստուիք ընկերակցութեամբ աշխարհական պատգամաւորին՝ ժամանակին մեկնելու համար ի ս. Էջմիածին, ուր պէտք է անվրէպ ներկայ գտնուիք մայիսի 3-րդ օրն, որ է օր ընտրութեան ընդհանրական հայրապետին: Ձեր մեկնումն պէտք է ծանուցանէք պատրիարքարանիս:

«ե) Անհրաժեշտ պայման չէ ի վիճակայնոց ընտրել անպատճառ պատգամաւորն, այլ կրնայ ընտրուիլ այլուր բնակեալ ազգային ոք՝ որ ունենայ արժանեաց հանգամանքն ըստ Բ-րդ յօդուածոյ: Կրնայ նաև յանձնուիլ սոյն պաշտօնն ուրիշ վիճակի կողմէ արդէն ընտրեալ պատգամաւորի մը:

«զ) Եթէ արգելք մը պատահի և չը կարենաք ընտրութեան օրն, որոշեալ ժամուն անձամբ ներկայ գտնուիլ ի Ս. Էջմիածին, ունիք իրաւունք ձեր կողմէ եկեղեցական ներկայացուցիչ մը կարգելու և ժամանակին առաքելու զայն անդ, ընդ աշխարհական պատգամաւորին: Իսկ եթէ անակնունելի դիպուածաւ կամ պատճառաւ իւիք կարելի չը լինի ոչ ձեր հոգևոր ներկայացուցչին և ոչ աշխարհական պատգամաւորին անձամբ ներկայ գտնուիլ անդ նշանակեալ օրն, ընտրութեան ժամուն, յայնժամ դուք և աշխարհական պատգամաւորն իրաւունք ունիք գրով յայտնելու Ս. Սինօդին ձեր կարծիքն թէ զո՛րն յեկեղեցականաց ազգիս արժանաւոր կը համարիք հայրապետական վեհապատիւ իշխանութեան:

«է) Կարևոր է գիտնալ որ բացակայ պատգամաւորաց գրաւոր կարծիքն կընդունուի միայն կաթողիկոսական ընտրութեան նախնական գործողութեան պահուն, յորում ներկայ պատգամաւորաց ձայնն և բացակայից գրաւոր կարծիքն լսուելէ և ամփոփուելէ յետոյ՝ ըստ առաւելութեան ձայնից ընտրելի կը հանդիսանան չորեքին աւագագոյնք: Իսկ վերջին ընտրութիւնն տեղի կունենայ միայն ներկայ գտնուող պատգամաւորաց ձայնիւ և այլ ևս բացակայից կարծիքն չը կրնար ընդունուիլ և ի հաշիւ առնուիլ:

«Ուստի պատգամաւորաց անձամբ ներկայութիւնն ընտրական վերջին գործողութեան պահուն՝ անհրաժեշտ է կատարելապէս մասնակցած լինելու համար ընտրութեան:

«Յանձնելով ուրեմն այս գլխաւոր կէտերն ձեր մասնաւոր ուշադրութեան՝ կը հրաւիրեմք ըստ պարունակութեան Ս. Սինօդի հրաւիրագրոյն և շրջաբերական գրոյս՝ հարկ եղած գործողութիւնները կատարել փութով և ամենայն խնամով, որպէս զի կարենաք ընդհանրական Հայրապետի ընտրութեան մասնակցելու ձեր իրաւունքն գործադրել, յօգուտ և ի փառս Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ և Հայրապետական հոգևոր ս. իշխանութեան:»

Խ ո ր է ն պատրիարք Կ. Պօլսոյ: (10 փետրուար 1892).

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսի լրագիրներում կարդում ենք. «Դատական և կրօնական գործոց նախարարութիւնը, պաշտօնագիր մը ուղղելով ի պատրիարքարան, յանձնարարած է որ վարժարանաց աշակերտներու մէջ եթէ չը պատուաստուածներ կան՝ անպատճառ պատուաստուին ծաղկախտէ զերծ մնալու համար: Պատրիարք հայրը՝ նախարարական սոյն պաշտօնագրոյն իմաստը շրջաբերականաւ մը պիտի հաղորդէ մայրաքաղաքիս թաղական խորհրդոց:»

—«Արևելք» լրագրի փետրվարի 1-ի համարում կարդում ենք. «Ինչպէս որ ազգային լրագրաց մէջ ծանուցուած է արդէն, Սահմանադրութեան 61-րդ յօդուածը կը տրամադրէ թէ երբ Ազգային ժողովն արտաքոյ կարգի նիստեր գումարելու պէտք ունենայ, պատրիարքարանի կողմէ կայսերական կառավարութեան իմաց տրուելով, անոր հաճութիւնը կառնուի: Նոյն յօդուած ուրիշ պարբերութեամբ մը նշանակած է նաև թէ Ազգային ժողովը կը մասնակցի կաթողիկոսի ընտրութեան: Ըստ այսմ, ամեն. ս. պատրիարք հայրը կայսերական կառավարութեան դիմելով, անոր հաճութիւնը խնդրած է Ազգային ժողովոյ բացման, այս խնդրոյ վրա տալու համար այն որոշումներ որք Ազգային ժողովոյ և ո՛չ թէ Խառն ժողովոյ ձեռնհասութեան կը պատկանին: Կայսերական հրամանն ստացուելուն պէս, Ազգային ժողովը պիտի գումարէ ամեն. ս. պատրիարք հայրը:»

—«Temps» լրագրի խօսքերով, գերմանական կայսրը Լեօն XIII պապին պարզև ուղարկեց իր խորհրդածութիւնները՝ աւետարանի մասին և իր ճառերը կրօնական հարցերի վերաբերմամբ: Գիրքը զարդարված է կայսրի ինքնագիր ստորագրութեամբ: Պապը, չատ հաւանական է, որ նոյնպիսի քաղաքավարութեամբ կը պատասխանէ գերմանական կայսրին, այսինքն կուղարկի նրան իր վերջին լատիներէն բանաստեղծութիւնների մի հատորը:

—«Ind. Belge» լրագրին Բերլինից հեռագրում են փետրվարի 4-ից (16-ին) հետևեալը. «Պրուսական լանդտագն ուղարկելու համար, վաթսուն և ինն պրօֆէսօրներ ստորագրեցին Բերլինի համալսարանի յայտագիրը՝ ժողովրդական դպրոցին վերաբերեալ օրէնքը մերժելու մասին, մի օրէնք, որը սահմանափակում է պետութեան մասնակցութիւնը ժողովրդական լուսաւորութեան մէջ, քանդում է համայնական դպրոցները, և վնասում է դպրոցական վարժապետների չահերին: Այդ յայտագիրը, ի միջի այլոց, ստորագրեցին այնպիսի գիտնականներ, որպէս Կուրցիուս, Դիւբուա-Ռայմօնդ, Ֆէրստէր, Հէրգարդտ, Գնէյստ, Գարնակ, Հէլմհօլց, Կաֆտան, Լէյդէն, Լիբրէյխ, Մօմզէն, Տրէչկէ, Վիրխօվ և այլն:

—«Հավասի գործակալութեանը» Կ. Պօլսից հաղորդում են հետևեալը. «Աֆօն լեռան վրա Թիւրքաց կառավարութեան ձեռքով ռուսական պօստը կալանաւորելու միջնադէպը կարգադրված է: Ռուսաստանը կատարեալ բաւարարութիւն ստացաւ: Բ. Դուռը հրամայեց վերադարձնել ըստ պատկանելոյն պօստը, որի մէջ, ուրիչ առարկաների թւում, հինգ հազար րուբլու պօստային մարկաներ կային:»

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 փետրվարի: Թագաւոր կայսրը բարեհաճեց հաւանութիւն տալ՝ Մեծ իշխան Նիկօլայ Միխայլօվիչի աշխարհագրական ընկերութեան նախագահի կոչում ընդունելուն:—Լրագիրները լուր են հաղորդում, որ քաղաքային նոր պօլօժէնիէն գործադրվելուց յետոյ, քաղաքագլուխները, բացի մայրաքաղաքներից, կը նշանակվեն կառավարութեան ձեռքով, իսկ դրանց օգնականները՝ առաջվայ պէս կընտրվեն:—Լուրերին նայելով, աքցօնական երկաթուղիների ժամանակաւոր վարչութեան նախագահ գեներալ Պետրօվ՝ տկարութեան պատճառով հեռանում է ծառայութիւնից:

ԱԹԷՆՔ, 19 փետրվարի: Թագաւորը առաջարկեց Դելեանիսի մինիստրութեան հրաժարական տալ: Մինիստրները պատասխանեցին, որ իրանք հրաժարական տալ չեն կարող, ըստ որում պատգամաւորների ժողովում մեծամասնութիւնը իրանց կողմն է, բայց որ թագաւորը կարող է իրանց արձակել: Միջին կուսակցութեան լիդերը Կօնս-

տանտինօպոլսոյ կազմեց նոր մինիստրութիւն: Դելեանիս յայտարարում է, որ բոլորովին մտադիր չէ հրաժարական տալ: Պատգամաւորների ժողովը հաւատութիւն յայտնեց Դելեանիսի մինիստրութեան: Ժողովի առաջ մեծ ցոյց եղաւ յօգուտ Դելեանիսի: Թագաւորական պալատը պահպանվում է հեծելազօրքով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 փետրվարի: Այսօր 10-րդ քաղաքամասի հաշտարար դատաւորը քննելով մարգարինի գործարանի անկանոն գործողութիւնները՝ վճռեց.—գործարանի դիրեկտոր՝ առաջին գիլդիի վաճառական Անդերսոնին բանտարկել մի ամսով. իսկ 157 տակառ արհեստական իւղը՝ որի քաշն է մօտ 500 պուդ, գրաւել յարքունիս:

ԼՈՆԴՈՆ, 19 փետրվարի: Լօնդօնի քարածխի շուկայում՝ ածուխի գինը շարունակվում է բարձրանալ: Այսօր գինը բարձրացաւ տօննը էլի 4 շիլլինգով:

ՎԻԵՆՆԱ, 19 փետրվարի: Այն հանգամանքի պատճառով, որ Վիէննայի արքեպիսկոպոսը չը համաձայնվեց թոյլ տալ, որպէս զի կաթօլիկ եկեղեցիներում քարոզները չեխերէն լեզուով լինեն, Վիէննայում ապրող չեխերից շատերը մտադրվում են ուղղափառութիւն ընդունելու:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 փետրվարի: Առանձին մասնաժողովը ստացել է 10,000 րուբլի Վիւրտեմբերգի թագուհուց, և բացի դրանից փետրվարի 12-ից մինչև 18-ը ստացել է աւելի քան 35,500 րուբլի:—Այսօր հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ տեղի ունեցաւ մինիստրութեան ծառայողների ներկայանալը նոր մինիստրին: Այդ ժամանակ մինիստրը ասեց հետևեալը. «իմ նախկին ծառայութեան միջոցով ես մասամբ ծանօթ եմ ինձ յանձնած վարչութեան գործունէութեան հետ: Ես գիտեմ դրա թէ լաւ և թէ թոյլ կողմերը: Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ ըստ չափու իմ կարողութեան, ես կաշխատեմ աւելի զարգացնել լաւ կողմերը, աւելի զարգացնել օգտաւէտ գործունէութիւնը. բայց մի և նոյն ժամանակ ես կաշխատեմ արմատախիլ անել ամեն մի վնասակար երևոյթ: Այդ տեսակ վատ երևոյթների դէմ կռւելու ամենալաւ միջոցը ես տեսնում եմ այն բանի մէջ, որ ամեն մի հարց քննելիս և ամեն մի պաշտօնավարութեան ժամանակ՝ պէտք է ի նկատի ունենալ միմիայն գործը, հեռու մնալով որ և է կողմնակի հանգամանքներից, մանաւանդ անձնական բընաւորութիւն կրող հանգամանքներից: Միասին գործելու ժամանակ՝ ես խնդրում եմ յայտնել ինձ ձեր կարծիքները բոլորովին ազատ կերպով. ես սիրով կը լսեմ այն առարկութիւնները, որոնք հիմնված կը լինեն գործի խիստ և անկողմնապահ ուսումնասիրութեան վրա: Բայց հէնց որ ընդունվեց այս կամ այն վճիռը, այն ժամանակ ես կը պահանջեմ նրա անպայման իրագործումը: Դրանք բոլորը, այսպէս ասած, ներքին գործավարութեան հարցեր են. իսկ ինչ վերաբերում է մեզ վերաբերեալ գործունէութեան ընդհանուր ուղղութեան, ես պէտք է ասեմ մի բան.—ուղղութիւնը, ինչպէս և միւս վարչութիւնների մէջ, ճիշդ կերպով որոշվում է Բարձրագոյն ցուցմունքների և Թագաւոր Կայսրի հրամանների ամենախիստ գործադրութեամբ. այդ միակ բարեբար շաւղից՝ մի փոքր, նոյն իսկ ոչ նախամտածած շեղումը կենթարկվի ամենածանր պատասխանատուութեան»:—«Новости» լրագիրը լսել է, որ այս օրերս օրէնսդրական ճանապարհով կը քննվի Օրէնբուրգի, Ուֆիմեան և Օլօնէցկի նահանգներում դատաստանական րէֆօրմներ մտցնելու հարցը:

ԱԹԷՆՔ, 20 փետրվարի: Թագաւորը խօսակցելով քաղաքական գործիչների հետ, յայտնեց, որ Դելիանիս խոստացաւ ներկայացնել պատգամաւորների ժողովին բիւդժէտի հաւասարակշռութիւնը ապահովող ֆինանսական միջոցներ, բայց ծխախոտի մենավաճառութեան վերաբերմամբ Դելիանիսի տատանումը ապացուցեց, որ նա չէր հասկացել իրերի ծանր դրութիւնը, որը և ստիպեց Թագաւորին պահանջել, որ նա հրաժարվի:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА

HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ" գտնվում է **ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ**, քաղաքի կենտրօնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նումերներ, որոնց սարք ու կարգը ամենալաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման: Նումերների գինը 50 կօպէկից մինչև 3 րուբլի օրական, անկողնով և ծառայով: Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ" և „Նոր-Դար" լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ: կայ րէստօրան, տելեֆօն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիսներ:

Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում:

(№ 21) 1—130 (շ.)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԱՏՐՈՆ

Երեքշաբթի, փետրվարի 25-ին կայանալու է

ՊԻԱՆԻՍՏ **ԲԱՐՏԵՆԵՎԻ**

ԿՕՆՑԷՐՏԸ

Բօյլ Շրէդէրի պալատական գործարանի: Տօմսակները և պրօգրամը կարելի է ստանալ Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ երաժշտական պահեստում, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, իսկ կօնցէրտի երեկոյեան՝ Թատրոնի կասսայում: 1—1

Գ. Գ. **ԼԱՐՇԷԻ** ՍԵՐՄԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

Միխայլօվսկի կամուրջի վրա, մագազին № 174, **ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ ԹԱՐՄ ՍԵՐՄԵՐ** ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ԵՒ ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ:

Պրէյսկուրանտները ուղարկվում են ձրիապէս: (№ 19) 3—25

ՊԱՆՍԻՕՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ԵՒ ՐԷԱԼԱԿԱՆ ՀԻՆԳ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՎ

Ընդունում և պատրաստում է աշակերտներ գիմնազիայի, րէալական ուսումնարանի, Լազարեան ճեմարանի մինչև հինգերորդ դասատուն. նոյնպէս պէմլէմէրնի, տեխնիկական և այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար:

Պանսիօնում աւանդվում են՝ կրօն, հայոց եկեղեցական պատմութիւն, մեկնութիւն պատարագի հայոց, հայոց լեզու (հայերի համար), ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, լատիներէն, յունարէն, վրացերէն, թուրքերէն լեզուներ, թուաբանութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, ռուսաց պատմութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ռուսաստանի աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, նկարչութիւն, գրութիւն, խմբական երգեցողութիւն, երաժշտութիւն, պար, մարմնամարզութիւն:

Աշակերտներ ընդունվում են թօշակաւորներ, կիսաթօշակաւորներ և երթևեկներ:

Պանսիօնում դասախօսում են գիմնազիական և րէալական ուսումնարանի ուսուցիչներ:

Հասցէն. Тифлисъ, Сололаки, Вельяминовская улица, домъ № 11.

(№ 148) 8—20 (Շ)

АՌԱՋԻՆ ՁԻԹԱՀԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Յ. ԹԱՅԻՐՕՎԻ ԵՒ Կ. ԱԼԻԽԱՆՕՎԻ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Մեծ պասի համար գործարանում կայ մեծ քանակութեամբ ծախելու համար հետևեալ տեսակների **ՁԷԹ**. 1) ԿԵՐԱԿՐԻ՝ քունջութի, կանէփի, կտաւատի. 2) ԱՅՐԵԼՈՒ, 3) ԵՓԱԾ՝ ներկելու համար, այլ և կովեր և եզներ կերակրելու համար: Քունջութի ձէթը մաս մաս ծախվում է՝ մէկ և երկու ֆունտանոց ամաններում հետևեալ խանութներում. 1) Դեղատան ապրանքների կովկասեան ընկերութեան վաճառատանը. 2) Զօվանիի խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, տուն Դօբրժանսկու և Վօրօնցօվի արձանի մօտ. 3) Ալիխանօվի խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, տուն Դօբրժանսկու. 4) Միրզախանօվի խանութում, Պուշկինսկայա փողոց. 5) Բեժանօվի խանութում, Միքայէլեան փողոց. 6) Բագարօվի խանութում, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն. 7) Վարվարօվի խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ տուն Օրբելիանիի. 8) Սառաջևվի խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, տուն Բաքանասօվի:

Բոլոր տեսակ ձէթերի մաս մաս վաճառումը սեփական վաճառատներում. 1) Սօլդատսկի բազար, տուն Բուդդանօվի, մավաճառների մօտ. 2) Թուրքաց Մայդան, քաղաքային բուտկայում. 3) Օլգինսկայա փողոց, տուն Մեբուրնութօվի, քարածուխի պահեստի կողքին և 4) Հաւլաբարի հրապարակ, քաղաքային բուտկա № 1:

Պահեստը և գրասենեակը գետեղված են Երևանեան շոսէյի վրա, սեփական տանը:

(№ 18) 2—14 (և. շ.)

Կ Ա Խ Ե Թ Ո Ւ Գ Ի Ն Ի

ՊԱՀԵՍՏԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ. Սօլօլակ, Սերգիեվսկի և Սօլօլակսկի փողոցների անկիւնում, տ. Միրզոեվի:

ՇԻՇԵՐՈՎ 20 կօպէկից մինչև 1 րուբլի 50 կ., ՎԵԴՐՕՆԵՐՈՎ աւելի էժան:

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ են պատուէրներ օտարաքաղաքացիներից. պատուէրները կատարվում են շուտ և ճիշդ կերպով: (№ 19) 3—10 (շ. հ.)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանօնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 25 դեկտեմբերից (6 յունվարից) սկսած և փոխադարձ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսօն, և Կ. Պօլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի,	19	փետրվարի (2 մարտի)	շոգենաւ	ԱՐՄԷՆԻԱ	նաւապետ	ԵՒՐԱԼ
—	4/16	—	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԳ
—	18/30	—	—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	—	ԲՈՒԼԴՈՒԻՐ
—	1/13	ապրիլի	—	ԱՐՄԷՆԻԱ	—	ՏԻՐԱԼ

և այլն, երկու շաբաթ մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ:

Տօմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գնից պակսեցրած են:

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Աստուրօվի տանը, ԲԱԳՒՈՒՄ, Սամուէլ Դիլդարօվին, Կօլիւբիակինսկայա հրապարակ, և ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿՈՒՄ պ. Լուի Բլնօին: (№ 124) 5—10 (և. շ.)

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10,000 րուբ. համար. 1%-ից մինչև 12%.

Վաճառվում է եղբարց Ծօվիանօվների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի: փոստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 73—150

(91—№ 94)